

**Πρόταση για εφαρμογή προγράμματος κοινωνικο-συναισθηματικής αγωγής
για Γ- Δ- Ε- ΣΤ τάξη
από τον Σχολικό Σύμβουλο 57^{ης} Περιφέρειας Αττικής Παναγιώτη Χαλάτση
(επιλογή από το υλικό της ΣΚΖ των ΝΠΣ)**

1. ΑΣ ΓΝΩΡΙΣΤΟΥΜΕ ΚΑΛΥΤΕΡΑ

Εφαρμογή

Οι μαθητές και ο/η εκπαιδευτικός κάθονται σε κύκλο και ανά δύο λένε λίγα πράγματα για τον εαυτό τους π.χ. το όνομά τους, το αγαπημένο τους παιχνίδι, το αγαπημένο τους φαγητό, τα χόμπι τους κ.ά. Στη συνέχεια, κάθε μαθητής/τρια συστήνει στην υπόλοιπη ομάδα το παιδί, με το οποίο βρισκόταν στην ίδια δυάδα και αντίστροφα. Ο/η εκπαιδευτικός, είτε σε δυάδα με κάποιον μαθητή είτε μόνος/η του/της συμμετέχει στη διαδικασία παρουσιάζοντας κάποια στοιχεία για τον εαυτό του/της.

Ωρα για συζήτηση

- Έμαθαν οι μαθητές καινούρια πράγματα για τους συμμαθητές τους;
- Υπήρχαν ομοιότητες και διαφορές;
- Πώς τους φάνηκε η συνεργασία σε δυάδες;
- Πώς τους φάνηκε που κάποιος άλλος μίλησε για αυτούς στους υπόλοιπους μαθητές;
- Πώς τους φάνηκαν αυτά που έμαθαν για τον/την εκπαιδευτικό τους;

2. ΑΝ ΗΜΟΥΝ ...ΤΙ ΘΑ ΗΜΟΥΝ

Εφαρμογή

Δίνουμε στα παιδιά να συμπληρώσουν ατομικά ένα φύλλο εργασίας με ημιτελείς προτάσεις του τύπου:

- *Αν ήμουν ζώο θα ήμουν...*
- *Αν ήμουν δέντρο θα ήμουν...*
- *Αν ήμουν άθλημα θα ήμουν...*
- *Αν ήμουν μέσο συγκοινωνίας θα ήμουν...*
- *Αν ήμουν τραγούδι θα ήμουν...*

Αφού τα παιδιά συμπληρώσουν το φύλλο εργασίας συγκεντρώνουμε τα χαρτιά και διαβάζουμε μια –δυο προτάσεις από το καθένα. Για κάθε πρόταση που διαβάζουμε τα παιδιά προσπαθούν να υποθέσουν ποιος /α μαθητής /τρια περιγράφεται κάθε φορά.

Ωρα για συζήτηση

- Για ποιο λόγο είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εαυτού μας; (*μαθαίνουμε να αποδεχόμαστε τον εαυτό μας και να ενισχύουμε τα θετικά του στοιχεία*)
- Πόσο ταιριάζει η εικόνα που έχουμε για τον εαυτό μας με αυτή που έχουν σημαντικοί άλλοι για εμάς; (*Η εικόνα των σημαντικών άλλων αποτελεί σημαντική πληροφόρηση για την εικόνα του εαυτού μας, ωστόσο πολλές φορές μπορεί να αποδίδονται χαρακτηρισμοί που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και αυτό μας πληγώνει, μας επηρεάζει ως προς την αυτοεκτίμηση κλπ.*)
- Πώς νιώθουμε και τι σκεφτόμαστε όταν η άποψη των άλλων για εμάς διαφέρει από τη δική μας; (*Όταν διατυπώνονται χαρακτηρισμοί που δεν ανταποκρίνονται στον εαυτό*

μας, μπορεί να πληγωθούμε, να χάσουμε την εμπιστοσύνη μας κλπ. Έχει σημασία να στηρίζουμε τις απόψεις μας όταν διαφωνούμε με κάποιους χαρακτηρισμούς).

Εκπαιδευτικό Υλικό

Φύλλο εργασίας.

3. ΕΝΑ ΓΙΑΤΡΟ...

Εφαρμογή

Αναφέρουμε στους μαθητές στην τάξη ότι θα είναι μέλη ενός ιατρικού συνεδρίου όπου θα παρουσιαστούν οι αντιδράσεις που παρατηρούνται στο ανθρώπινο σώμα όταν κάποιος νιώθει στρες. Χωρίζουμε την τάξη σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Κάθε ομάδα θα πρέπει να καταγράψει τις αντιδράσεις που «ως γιατροί» έχουν παρατηρήσει ότι συμβαίνουν στο ανθρώπινο σώμα. Κάθε ομάδα, με όποιο τρόπο θέλει (αναπαράσταση, εικόνες, «εισήγηση», μάθημα κα.), θα αναφέρει στην υπόλοιπη τάξη τις αναφορές της. Όλες οι αναφορές καταγράφονται στον πίνακα ως «αποτελέσματα» του συνεδρίου.

Με την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων των ομάδων-συνέδρων, κάνουμε μια αναφορά όλων των αντιδράσεων που καταγράφηκαν. Σε περίπτωση που κρίνουμε ότι δεν έχουν αναφερθεί κάποιες σημαντικές περιπτώσεις τις προσθέτουμε. Ακολουθεί συζήτηση.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Μπορούμε από την προηγούμενη ημέρα να ζητήσουμε από τους μαθητές να φέρουν σχετικό υλικό (εικόνες, άρθρα κλπ.).

Ωρα για συζήτηση

- Τι είναι το στρες;
- Τι μας προκαλεί στρες; (καταστάσεις που δεν γνωρίζουμε πώς να διαχειριστούμε, περιστατικά που μας προκαλούν φόβο και αγωνία κα. Πολλές φορές είναι καταστάσεις πραγματικές και άλλες φορές πρόκειται για καταστάσεις που υποθέτουμε ότι θα αντιμετωπίσουμε, και η προοπτική και μόνο μας φορτίζει έντονα κλπ)
- Πώς αντιδρά το σώμα μας στο στρες; (Ο οργανισμός στην προσπάθειά του να αντιμετωπίσει ένα γεγονός που εκλαμβάνεται ως «απειλητικό» κινητοποιεί διάφορα μέσα : εφίδρωση, ταχύτεροι παλμοί καρδιάς, σφίξιμο στο στομάχι, πόνος στην κοιλιά κα. Είναι ενδιαφέρον να γίνει μια σύνδεση του τρόπου που ο εγκέφαλος κινητοποιεί με τα μηνύματα που στέλνει τον οργανισμό να αντιδράσει, προκειμένου να προστατευθεί από μια «απειλή»)
- Γιατί δεν παρατηρούνται σε όλους οι ίδιες σωματικές αντιδράσεις; (Κάθε άτομο είναι ξεχωριστό και διαφορετικό. Η διαφορετικότητά του έχει να κάνει και με τον τρόπο που αντιδρά στο στρες και τα μέρη του σώματος που επηρεάζονται περισσότερο. Δεν παθαίνουν όλοι πονοκέφαλό ή όλοι στομαχόπονο)
- Το στρες που νιώθουμε είναι το ίδιο σε όλες τις περιστάσεις; (η ένταση προσδιορίζεται από την κατάσταση που έχουμε να αντιμετωπίσουμε, τις δυνατότητές μας και την προηγούμενη εμπειρία μας)
- Με ποιο τρόπο αντιμετωπίζουμε συνήθως μια στρεσογόνο κατάσταση; (ποιες είναι οι αρχικές αντιδράσεις μας;)

Εκπαιδευτικό Υλικό

Προαιρετικό: πληροφορίες για τη λειτουργία του εγκεφάλου στον τρόπο που κινητοποιεί τις αντιδράσεις του σώματος το στρες.

4. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

Εφαρμογή

Δίνουμε σε κάθε παιδί μια λευκή κόλλα Α4 και ζητούμε να τη χωρίσουν, κάθετα με μια γραμμή, σε δυο στήλες. Τη μια στήλη την ονομάζουν «Οι δυνατότητές μου» και την άλλη «Οι αδυναμίες μου» και συμπληρώνουν –ανώνυμα και με κεφαλαία γράμματα- ανάλογα τις στήλες αυτές.

Μαζεύουμε τις κόλλες και διαβάζουμε ανώνυμα και τυχαία τις δυνατότητες και αδυναμίες που κατέγραψαν οι μαθητές.

Ωρα για συζήτηση

- Ποια στήλη δυσκολεύτηκαν περισσότερο να συμπληρώσουν και για ποιο λόγο;
- Σε ποια στήλη γράφτηκαν τα περισσότερα χαρακτηριστικά; Γιατί μπορεί να συμβαίνει αυτό;
- Γιατί είναι σημαντικό να αναγνωρίζουμε τις δυνατότητες και τις αδυναμίες μας;

5. ΓΙΝΟΜΑΙ ΓΙΑ ΛΙΓΟ ΑΛΛΟΣ

Εφαρμογή

Γίνομαι για λίγο «άλλος»... Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες και κάθε μια επιλέγει να ταυτιστεί με έναν ρόλο πχ με το ρόλο ενός/μιας εκπαιδευτικού, προπονητή, παππού, δημοσιογράφου, επιστήμονα-ερευνητή κλπ. Η ομάδα αναλαμβάνει να γράψει ένα θεατρικό σενάριο στο οποίο παρουσιάζεται μια μέρα ζωής μέσα από τον συγκεκριμένο ρόλο. Μετά την ολοκλήρωση του σεναρίου, οι μαθητές σκηνοθετούν και παρουσιάζουν το θεατρικό δρώμενο, φροντίζοντας να έχει ρόλο το κάθε μέρος της ομάδας.

Ωρα για συζήτηση

- Στην καθημερινή ζωή οι μαθητές έρχονται σε επαφή με κοινωνικούς ρόλους. Μπορούν να εντοπίσουν κάποιους; *(αφήνουμε την ομάδα να συζητήσει για τους κοινωνικούς ρόλους, αφού δώσουμε ένα αρχικό παράδειγμα)*
- Η ομάδα επιλέγει έναν ρόλο τον οποίο θα προσομοιώσει μέσα από ένα θεατρικό σενάριο. Ποια κριτήρια χρησιμοποίησε η ομάδα για να επιλέξει; Αναφέρθηκαν αρκετοί κοινωνικοί ρόλοι; Έγινε αντιληπτό ότι κάθε άνθρωπος μπορεί να έχει περισσότερους από έναν κοινωνικούς ρόλους;
- Ποια είναι τα βασικά στοιχεία του ρόλου που οι μαθητές θα αναδείξουν; *(Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού οι μαθητές αναδεικνύουν βασικές πλευρές του ρόλου και τις καταγράφουν μέσα στην ομάδα)*
- Κατασκευάζεται το σενάριο, ανατίθενται ρόλοι και οργανώνεται η σκηνοθεσία. Ποια εκφραστικά μέσα χρησιμοποιούν οι μαθητές; Πώς οργανώνουν την παρουσίασή τους; *(παρέμβαση του/της εκπαιδευτικού για ενίσχυση και ενθάρρυνση ως προς την χρήση των σωματικών, μη λεκτικών μέσων επικοινωνίας)*

Εκπαιδευτικό Υλικό

Υλικά που μπορεί να χρησιμοποιηθούν υποστηρικτικά για το ρόλο.

6. ΜΠΕΣ ΣΤΟΝ ΚΥΚΛΟ

Εφαρμογή

Οι μαθητές δραματοποιούν σενάρια σε σχέση με τη διεκδίκηση της ένταξης και συμμετοχής σε ομάδες. Γίνεται η μια δραματοποίηση μετά την άλλη, προκειμένου οι μαθητές να μπορούν να παρατηρήσουν και να συμμετάσχουν σε πολλαπλές εκδοχές διεκδίκησης, ένταξης και συμμετοχής σε μια ομάδα:

ΣΕΝΑΡΙΟ: Μια ομάδα μαθητών ασχολείται με ένα παιχνίδι ή μια δραστηριότητα και ένας άλλος μαθητής /τρια θέλει να παίξει ή να δουλέψει μαζί τους. Πώς απευθύνεται στους άλλους; Πώς εκφράζει την επιθυμία του/της να συμμετέχει; Πώς αντιδρά σε πιθανή άρνηση;

Η δραστηριότητα επαναλαμβάνεται με περισσότερες ομάδες στην τάξη και με εναλλαγή των ρόλων π.χ. ένας μαθητής / μια μαθήτρια που την πρώτη φορά ήταν μέλος της ομάδας που παίζει, την επόμενη παίρνει το ρόλο του παιδιού που προσπαθεί να ενταχθεί και να συμμετέχει. Στόχος είναι τα παιδιά να έχουν εμπειρία και από τις δύο διαφορετικές οπτικές και να ασκηθούν στις δεξιότητες που απαιτούνται και από τις δύο πλευρές. Επίσης, με την επανάληψη της δραστηριότητας από περισσότερες ομάδες και παιδιά στόχος είναι η ανάδειξη ενός ευρύτερου ρεπερτορίου δεξιοτήτων και αντιδράσεων και ο εντοπισμός των λιγότερο και περισσότερο αποτελεσματικών από αυτές.

Σημ. Ανάλογη δραστηριότητα μπορεί να εφαρμοστεί και σε άλλα πλαίσια ή συνθήκες (στο προαύλιο, στην τάξη, σε μια εκδρομή, με μικρότερες ή μεγαλύτερες ομάδες κλπ), ώστε να υπάρξει γενίκευση της δεξιότητας και ευχέρεια και ευελιξία στην εφαρμογή της, ανάλογα με τις περιστάσεις.

Όρα για συζήτηση

- Τι είναι αυτό που μας δυσκολεύει περισσότερο να μπούμε σε κάποια ομάδα; (δεν ξέρουμε πώς να το ζητήσουμε, φοβόμαστε την απόρριψη, δεν πιστεύουμε στον εαυτό μας και αισθανόμαστε ότι οι άλλοι δεν μας θεωρούν ισότιμα μέλη, δεν γνωρίζουμε πολλά πράγματα για αυτή και τα μέλη της κλπ)
- Με ποιους διαφορετικούς τρόπους μπορούμε να προσπαθήσουμε να μπούμε στην ομάδα; (να μπούμε χωρίς να το ζητήσουμε ή να ρωτήσουμε, να «εισβάλουμε» με τη βία, σπρώχνοντας, παίρνοντας ένα αντικείμενο ή ένα παιχνίδι από κάποιον, να σταθούμε κάπου κοντά περιμένοντας να μας προσκαλέσουν, δηλώνοντας την επιθυμία μας ευγενικά και ζητώντας την άδεια, με χιούμορ, βρίσκοντας κοινά στοιχεία κ.ά.)
- Ποιοι τρόποι (δεξιότητες) από αυτούς που δοκίμασαν τα παιδιά στις ομάδες ήταν πιο αποτελεσματικοί; (Όταν δείχνεις στους άλλους ότι σέβασαι το παιχνίδι ή τη δραστηριότητα που κάνουν, ζητώντας άδεια για να συμμετέχεις, όταν επιλέγεις μια κατάλληλη στιγμή για να το κάνεις π.χ. όταν έχει τελειώσει ένας γύρος του παιχνιδιού ή μια φάση της δραστηριότητας, δηλώνοντας με ευγένεια, με ηρεμία και αυτοπεποίθηση την επιθυμία σου να συμμετέχεις, όταν αντέχεις μια ενδεχόμενη άρνηση της ομάδας, όταν διαπραγματεύεσαι τους όρους της συμμετοχής σου προτείνοντας μια διαφορετική ιδέα για το παιχνίδι ή για τον δικό τους ρόλο κλπ);
- Ποιοι τρόποι δεν ήταν αποτελεσματικοί ή είχαν αρνητικό αποτέλεσμα; (συγκρούσεις, τσακωμός, απόρριψη κλπ)
- Ποιες δεξιότητες είναι σημαντικές για τα μέλη της ομάδας, προκειμένου να αντιδράσουν με κατάλληλο τρόπο στο αίτημα ένταξης ενός άλλου παιδιού; (να ακούν το αίτημα, να απαντούν εξίσου ευγενικά, να διαπραγματεύονται το ρόλο του παιδιού και το τι μπορεί να προσφέρει στην ομάδα, να εξηγούν ήρεμα τους λόγους για τους οποίους ενδεχομένως δεν μπορεί να συμμετέχει το παιδί αυτό π.χ. αν είναι ένα παιχνίδι με

συγκεκριμένο αριθμό παικτών, αν είναι στη μέση μιας φάσης του παιχνιδιού που δεν μπορεί να διακοπεί κλπ).

7. ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ

Εφαρμογή

Διαβάζουμε στους μαθητές σενάρια, ή ιστορίες από βιβλία ή παραμύθια με θέμα τη φιλία. Τα σενάρια θα πρέπει να παρέχουν ερεθίσματα για προβληματισμό και συζήτηση σχετικά με τα παρακάτω θέματα:

Ωρα για συζήτηση

- Ποια είναι τα κριτήρια επιλογής των φίλων μας;
- Ποιες δεξιότητες ή συμπεριφορές διατηρούν και δυναμώνουν μια φιλία; (η ευγένεια, οι φιλοφρονήσεις, η εκδήλωση ενδιαφέροντος για τον άλλο, το να τον ακούμε προσεκτικά, η βοήθεια ή υποστήριξη του άλλου στις δύσκολες στιγμές κ.α.)
- Τι προσφέρει στη ζωή μας μια τέτοια σχέση; Πόσο σημαντική είναι για μας;
- Τι προσδοκίες έχουμε από τους φίλους μας; (να κάνουν καλή παρέα, να μας ακούν, να νοιάζονται για μας, να τους εμπιστευόμαστε / να μη μας προδίδουν, να μας βοηθούν όταν τους έχουμε ανάγκη κ.α.)
- Πώς αντιμετωπίζουμε συγκρούσεις ή διαφωνίες με τους φίλους μας; (συζητούμε, εξηγούμε τη δική μας οπτική και πώς νιώθουμε στη συγκεκριμένη κατάσταση, ζητούμε συγγνώμη αν κάναμε κι εμείς κάτι που πλήγωσε τον άλλο, δηλώνουμε το ενδιαφέρον μας για αποκατάσταση της σχέσης, ακούμε την οπτική και τα συναισθήματα του άλλου για την κατάσταση, αναζητούμε μια λύση που ικανοποιεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό και τους δύο κ.α.)
- Ποια είναι τα όρια ανάμεσα στην αφοσίωση και υποστήριξη των φίλων και στις δικές μας επιθυμίες / ανάγκες ή τα δικά μας κριτήρια για το σωστό, το δίκαιο, το ηθικό κλπ. (Πολλές φορές αντιμετωπίζουμε σχετικά διλήμματα π.χ. όταν ένας φίλος μας κάνει κάτι που εμείς δεν θεωρούμε σωστό ή μας πιέζει να συμμετέχουμε σε κάτι που δεν επιθυμούμε. Στις περιπτώσεις αυτές είναι σημαντικό να δηλώνουμε με σαφήνεια το τι πιστεύουμε εμείς και το τι επιθυμούμε και ότι παρόλο που θέλουμε να είμαστε καλοί και έμπιστοι φίλοι, υπάρχουν όρια τα οποία δεν είμαστε διατεθειμένοι να υπερβούμε). Τα παιδιά και ο/η εκπαιδευτικός μπορούν να αναφέρουν παραδείγματα εάν θέλουν από την προσωπική τους εμπειρία και πώς διαχειρίστηκαν ανάλογες καταστάσεις.

Εκπαιδευτικό Υλικό

Ιστορίες από βιβλία, παραμύθια, σενάρια με θέμα τη φιλία.

8. ΑΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ

Εφαρμογή

Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τα παιδιά σε μικρές ομάδες, μικτές ως προς το φύλο και τους ζητάει να συζητήσουν για τα τυχόν όμοια και διαφορετικά ενδιαφέροντα των δύο φύλων π.χ., ως προς τις συνήθειες της καθημερινότητας, το ενδιαφέρον για τον αθλητισμό, το χορό, τις ριψοκίνδυνες δραστηριότητες, το ρίσκο, τις πρωτοβουλίες κλπ. Στη συνέχεια τους ζητά να γράψουν σε δύο λίστες τα κύρια ενδιαφέροντα των αγοριών και των κοριτσιών που αναφέρθηκαν. Κάθε ομάδα διαβάζει στις υπόλοιπες τα χαρακτηριστικά που έγραψε. Ακολουθεί συζήτηση στην ομάδα της τάξης για την αποδοχή των διαφορών των

δύο φύλων που εμπλουτίζουν την οπτική που βλέπουμε το ίδιο θέμα και δεν εμποδίζουν τα συναισθήματα συνεργασίας και αλληλεγγύης με το άλλο φύλο.

Ωρα για συζήτηση

- Ποια χαρακτηριστικά κοινά και ποια διαφορετικά κατέγραψαν για τα δύο φύλα τα μέλη των ομάδων;
- Πόσο δύσκολο ένιωσαν ότι είναι οι ίδιοι οι μαθητές, ως μέλη των ομάδων, να καταλάβουν ότι όλοι μας εστιάζουμε στα δικά μας χαρακτηριστικά, στα χαρακτηριστικά του δικού μας φύλου, τα οποία πολλές φορές τα αντιλαμβανόμαστε ως «φυσιολογικά» και, επομένως αντιλαμβανόμαστε τα χαρακτηριστικά του άλλου φύλου ως «μη φυσιολογικά»;
- Πόσο σημαντικό είναι να ανακαλύπτουμε τα θετικά στοιχεία στα διαφορετικά χαρακτηριστικά του άλλου φύλου προκειμένου να έχουμε μια πραγματικά καλή επικοινωνία;

Εκπαιδευτικό υλικό

Στυλό και χαρτιά.

9. ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ

Εφαρμογή

Το δίλημμα: Ο/η εκπαιδευτικός αφηγείται στους μαθητές μια ιστορία ή διαβάζει ένα απόσπασμα από ένα διήγημα ή προβάλλει ένα απόσπασμα από μια ταινία που καταλήγει σε ένα δίλημμα, το οποίο αναφέρεται σε μια σύγκρουση: ποιος «έχει δίκιο»; Οι μαθητές καλούνται να «προχωρήσουν» την ιστορία, το κείμενο, την ταινία, παίρνοντας θέση στο δίλημμα. Διατυπώνουν τη προσωπική τους θέση, επιχειρηματολογούν και μιλούν για τα συναισθήματά που τους προκαλεί η επιλογή τους. Μπορεί να υπάρξει και δεύτερος γύρος ώστε να δοθεί η ευκαιρία να απαντηθούν συγκρουόμενα επιχειρήματα. Ακολουθεί συζήτηση μέσα από την οποία αναδεικνύονται πλευρές της διαχείρισης μιας σύγκρουσης.

Ωρα για συζήτηση

- Οι μαθητές /τριες αντιλαμβάνονται το δίλημμα που προκύπτει από το ανάγνωσμα/αφήγημα/ταινία; (η σύγκρουση μπορεί να αφορά σύγκρουση με τον εαυτό, με το φίλο, με μια ομάδα)
- Οι μαθητές μπορούν να διατυπώνουν και να αναπτύξουν επιχειρήματα για την επιλογή μιας προσωπικής θέσης; (ο/η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τον κάθε μαθητή να διατυπώσει μian άποψη με θάρρος)
- Μέσα από την προηγούμενη διαδικασία γίνεται φανερό ότι οι άνθρωποι μπορούν να επιλέγουν από μια σειρά επιχειρημάτων, θέσεων, στάσεων;
- Στη διάρκεια της συζήτησης αναπτύσσεται ο σεβασμός στην αντίθετη άποψη και η ικανότητα της ενεργητικής ακρόασης του άλλου; (ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να παρεμβαίνει με θετικές επισημάνσεις σε κάθε μαθητή, βρίσκοντας ανά περίπτωση στοιχεία που θα αναδείξει, λέγοντας πχ «για να ακούσουμε τι μας λέει εδώ ο Χ, νομίζω ότι πρέπει αυτό να το κρατήσουμε για τη συζήτησή μας»)

Εκπαιδευτικό Υλικό

Βιβλία, ταινίες, βιντεοπροβολέας, υπολογιστής.

10. ΑΦΙΣΕΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Εφαρμογή

Χωρίζουμε τα παιδιά σε τρεις ομάδες. Σε κάθε ομάδα δίνουμε ένα χαρτόνι 70x100, μαρκαδόρους χονδρούς, κομμάτια χρωματιστά χαρτιά και από ένα κείμενο που, στην πρώτη ομάδα (μέσα από μια σύντομη ιστορία) παρουσιάζουμε τον «επιθετικό» τύπο, στη δεύτερη τον «παθητικό» και στην τρίτη τον «αυτούποστηρικτικό». Κάθε ομάδα θα πρέπει να φτιάξει μια αφίσα που θα παρουσιάζονται με γκράφιτι ή με απλά σχέδια ή αλλιώς... τα συναισθήματα που νιώθει σε μια σύγκρουση, ο τύπος που η κάθε ομάδα εκπροσωπεί. Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας κάθε ομάδα παρουσιάζει το έργο της στην υπόλοιπη τάξη, αναφέροντας τους λόγους για τους οποίους έγραψε ή σχεδίασε κάτι πάνω στην αφίσα. Κολλούμε τις αφίσες σε εμφανή σημεία στην τάξη.

Ωρα για συζήτηση

- Πώς αντιδρούμε συνήθως στη σύγκρουση; [Θέλουμε οπωσδήποτε να δικαιωθούμε αγνοώντας τις όποιες θέσεις του άλλου (επιθετικός τύπος). Υποχωρούμε χωρίς να διεκδικούμε απολύτως τίποτα (υποχωρητικός τύπος). Προσπαθούμε να ακούσουμε τις ανάγκες και του άλλου μέρους και να βρούμε μια μέση λύση χωρίς να υποβιβαστούν οι ανάγκες και οι απόψεις κάποιου από τα δύο μέρη(αυτούποστηρικτικός τύπος)].
- Συγκρίνοντας τους τρεις τύπους ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους και πως τους επηρεάζει αυτή τους η στάση στις συγκρούσεις; (ο «**επιθετικός**» δεν μπορεί να επωφεληθεί από τη χαρά της συνεργασίας, θέλει πάντα να γίνεται το δικό του αγνοώντας τους άλλους. Ο «**υποχωρητικός**» δεν διεκδικεί και δεν παίρνει αυτό που δικαιούται, είναι μόνος και απογοητευμένος και συνήθως φοβάται να εκφράσει αυτό που νιώθει και θέλει. Ο «**αυτούποστηρικτικός**» σκέφτεται τον εαυτό του αλλά και τη θέση του άλλου. Εξετάζει τι διεκδικεί, πόσο δίκαιο είναι και πόσο δίκαια είναι και τα αιτήματα του άλλου μέρους. Σκοπός του είναι να υπάρξει μια συναινετική λύση που θα είναι δίκαιη και για τα δύο μέρη).

Εκπαιδευτικό υλικό

Χαρτόνια, χονδροί μαρκαδόροι, χρωματιστές κόλλες, κόλλα.

11. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΙΔΑΣΚΕΙ

Εφαρμογή

Χωρίζουμε τους μαθητές σε δύο ή τρεις ομάδες. Σε κάθε ομάδα δίνουμε στοιχεία για ένα γεγονός της ελληνικής ή της παγκόσμιας ιστορίας όπου ασκήθηκε βία (πόλεμος, χειροδικία, ψυχολογική βία πχ. Ολοκαύτωμα). Κάθε ομάδα θα πρέπει να μελετήσει τα στοιχεία και να ετοιμάσει μια σύντομη παρουσίαση όπου θα αναφέρει στην υπόλοιπη τάξη το γεγονός, τι συνέβη, την αιτία, το αποτέλεσμα, συναισθήματα των εμπλεκόμενων μερών, σημαντικά στοιχεία και... τι διαφορετικό θα μπορούσε να είχε γίνει...

Ωρα για συζήτηση

- Τι μας διδάσκουν οι συγκρούσεις που απασχόλησαν την ιστορία; (Η βία γεννάει βία. Ο ισχυρότερος δεν είναι αυτός που νικάει επειδή επιβάλλεται αλλά εκείνος του οποίου ο αντίπαλος αναγνωρίζει τη δίκαιη και αξία νίκη του. Η επιθετικότητα και η βία μόνο πόνο και θλίψη προκαλούν...)
- Ποια είναι τα συναισθήματα που κατακλύζουν μια σύγκρουση (και για τα δύο μέρη). (Φόβος, θλίψη, απογοήτευση, αδικία, εγωισμός ...)

- Πόσες φορές η επιθετικότητα ή η άσκηση βίας είχε θετικά αποτελέσματα; (Ποτέ. Αντιθέτως, μπορούν να προκύψουν θετικά πράγματα από μια γόνιμη και ουσιαστική σύγκρουση, όπου και τα δύο μέρη ακούν και λαμβάνουν υπόψη τι έχει να πει ο άλλος χωρίς εγωισμό και ανταγωνισμό)
- Ποιες εναλλακτικές μορφές επίλυσης συγκρούσεων θα προτείνατε σε μια από τις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν από την ιστορία ή επιλέγοντας μια νέα –διαφορετική σελίδα της ιστορίας;

Εκπαιδευτικό υλικό

Υλικό και πληροφορίες για ιστορικά γεγονότα της ελληνικής ή της παγκόσμιας ιστορίας που αφορούν σε συγκρούσεις – πολέμους.

12. ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ

Εφαρμογή

Χωρίζουμε την τάξη σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα σενάριο στο οποίο κάποιος μαθητής ή μαθητές είναι μάρτυρες μιας επιθετικής πράξης προς κάποιο άλλο παιδί. Καλό είναι κάθε ομάδα να έχει μια διαφορετική περίπτωση εκφοβισμού πχ. Η πρώτη με σωματική βία, η δεύτερη με ηλεκτρονική βία (cyber bullying, SMS, MMS), η τρίτη με ψυχολογική βία/φήμες...

Κάθε ομάδα θα πρέπει να αναφέρει **α)** τι σκέφτεται να κάνει –αυθόρμητα και **β)** τι νομίζει ότι θα έπρεπε να κάνει. Οι ομάδες ανακοινώνουν τις «δράσεις» τους στην υπόλοιπη τάξη, αφού κάνουν μια σύντομη αναφορά στο σενάριο που είχαν. Εναλλακτικά μπορούμε να προβάλουμε στην τάξη απόσπασμα /τα από ταινία/ίες με κινούμενα σχέδια που παρουσιάζονται θέματα εκφοβισμού. Σε αυτή την περίπτωση καλό είναι η συζήτηση (παρακάτω) να γίνει παράλληλα με την προβολή.

Ωρα για συζήτηση

- Πώς νιώθει κάποιος όταν γίνεται μάρτυρας ενός τέτοιου συμβάντος; (*αμηχανία, φόβο, ντροπή γιατί δεν έχει τη «δύναμη» να επέμβει, αδύναμος να αντιδράσει, αδιάφορος, ικανοποίηση σε περίπτωση που έχει διαφορές με το παιδί που δέχεται την επίθεση κλπ – Δεν υπάρχει σωστό και λάθος εφόσον επιχειρηματολογούν*)
- Τι μπορεί να κάνει; (*να μιλήσει ώστε να αφήσουν το παιδί, να ειδοποιήσει κάποιον μεγαλύτερο, υπάρχει διαφορά μεταξύ του «καρφώνω» και του αναφέρω ένα γεγονός γιατί υπάρχει κίνδυνος της σωματικής ή ψυχολογικής ακεραιότητας κάποιου...*)
- Τι συμβαίνει όταν κάποιος είναι συχνά θύμα επίθεσης; (*εκφοβισμός, τί είναι –βλ. θεωρητικό- διαφέρει από το πείραγμα και την απλή σύγκρουση, καθώς επαναλαμβάνεται, στοχεύει στο να βλάψει το παιδί θύμα και συνήθως είναι ανισομερής*)
- Τι μπορεί να κάνει το παιδί θύμα; (*να αντιδράσει, να μη δείξει υποταγή, συνήθως τα θύματα δεν μιλούν ούτε αντιδρούν – ακόμα και λεκτικά- να μιλήσει σε κάποιον που εμπιστεύεται, να αναφέρει το γεγονός σε ένα ενήλικα*)
- **Οποιαδήποτε πράξη τείνει να υποβιβάσει το επίπεδο ή την αξία κάποιου αποτελεί πράξη βίας.**

Εκπαιδευτικό υλικό

Φύλλα χαρτί με σενάριο ή ιστορία/ες εκφοβισμού ή DVD με σχετικό περιεχόμενο.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Προτείνεται η δραστηριότητα να προηγηθεί οποιασδήποτε άλλης συζήτησης για το θέμα του εκφοβισμού, για να αποτελέσει ερέθισμα.